

POSTANOWIENIE

Dnia 26 listopada 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Bednarek (przewodniczący)

SSN Jacek Wygoda (sprawozdawca)

SSN Adam Roch

Protokolant Anna Tarasiuk

po zapoznaniu się na posiedzeniu w dniu 26 listopada 2019 r. z materiałami sprawy sygn. akt I DO 50/19 tut. Sądu, dotyczącej zażalenia prokuratora byłej Prokuratury Apelacyjnej w (...) w stanie spoczynku J. R. z dnia 1 maja 2019 r. na uchwałę Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym sygn. PK I SD (...) z dnia 23 kwietnia 2019 r. w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie prokuratora w stanie spoczynku – J. R. do odpowiedzialności karnej za czyny z art. 231 § 1 k.k. i inne,

na podstawie art. 82 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U.2019.825 t.j.)

postanawia:

I. wobec powzięcia poważnych wątpliwości co do wykładni przepisów prawa będących podstawą wydanego rozstrzygnięcia kształtującego skład sądu rozpoznający zażalenie, przedstawić do rozstrzygnięcia składowi siedmiu sędziów Sądu Najwyższego zagadnienie prawne:

1. czy § 2 art. 77 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym uprawniający Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej do zarządzenia o wyznaczeniu sprawy w składzie trzech sędziów Izby Dyscyplinarnej odnosi się wyłącznie do tych spraw, w których ustawa go nie określa, a zatem takich, które w Izbie Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego są rozpoznawane co do zasady przez jednego sędziego, o czym mowa w art. 77 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, czy też odnosi się do

wszystkich spraw rozpoznawanych w tej Izbie w składach innych niż trzech sędziów tej Izby, gdzie skład sądu określa inna ustawa?

w przypadku udzielenia pozytywnej odpowiedzi na pytanie pierwsze:

2. czy art. 80 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym uprawniający Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej lub upoważnionego sędziego także do zmiany pierwotnie wyznaczonego składu orzekającego, obejmuje także prawo do zmiany składu z 2 sędziów Izby Dyscyplinarnej i 1 ławnika Sądu Najwyższego na trzech sędziów Izby Dyscyplinarnej, w oparciu o przepis art. 77 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, a jeśli tak, to z jaką chwilą to uprawnienie ustaje?

II. odroczyć posiedzenie

UZASADNIENIE

Sygn. akt I D0 50/19

Uzasadnienie

Uchwałą z dnia 23 kwietnia 2019 r., sygn. akt PK I SD (...), Sąd Dyscyplinarny przy Prokuratorze Generalnym zezwolił na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej prokuratora byłej Prokuratury Apelacyjnej w (...) w stanie spoczynku J. R., za czyny z art. 231 § 1 k.k. i inne, wskazane we wniosku prokuratora Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu IPN w S. (dalej prokuratora IPN) z dnia 15 marca 2019 r. o zezwolenie na pociągnięcie wyżej wymienionego prokuratora w stanie spoczynku do odpowiedzialności karnej.

Zażalenie na powyższą uchwałę Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym wniósł prokurator J. R. . W wywiedzionym przez siebie zażaleniu z dnia 1 maja 2019 r., wniósł o zmianę zaskarżonej uchwały poprzez wydanie

uchwały odmawiającej pociągnięcia go do odpowiedzialności karnej ewentualnie uchylenie zaskarżonej uchwały i przekazanie sprawy Sądowi Dyscyplinarnemu przy Prokuratorze Generalnym do ponownego rozpoznania.

Sprawa wpłynęła do Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego i zarządzeniem Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej z dnia 25 lipca 2019 r., została zarejestrowana w repertorium Wydziału Pierwszego Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego pod sygn. I DO 50/19.

W dniu 6 sierpnia 2019 r., Przewodniczący Wydziału Pierwszego, działając z upoważnienia Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej, na podstawie art. 145 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze (Dz. U 2016 poz. 177 ze zmianami – dalej ustawa prawo o prokuraturze) i § 83a ust. 1 i 2 w zw. § 15 ust. 2 pkt 3a Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 marca 2018 r. w sprawie Regulaminu Sądu Najwyższego (Dz. U. z 2018 r., poz. 660 z późn. zm.) oraz pkt 9 zarządzenia Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej z dnia 25 marca 2019 r. o zmianie zarządzenia nr 8/2019 z dnia 7 marca 2019 r. o przydzielaniu spraw wyznaczył sąd w składzie dwóch sędziów Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego i jednego ławnika Sądu Najwyższego w osobach: SSN Jacka Wygody, SSN Adama Rocha i ławnika SN J. W..

Zarządzeniem z dnia 12 września 2019 r., przewodniczący składu orzekającego wyznaczył termin posiedzenia w sprawie sygn. I DO 50/19, na dzień 26 listopada 2019 r. Zarządzenie o wyznaczeniu terminu posiedzenia zostało wykonane przez sekretariat Wydziału I Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego w dniu 13 września 2019 r., a strony o terminie posiedzenia zostały powiadomione w dniu 18 września 2019 r.

W dniu 3 października 2019 r. powołując się na treść przepisu art. 77 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. 2019 poz. 825 t.j. – dalej zwana ustawą o Sądzie Najwyższym), prokurator IPN złożył wniosek o wyznaczenie w miejsce dotychczasowego składu orzekającego – skład trzech sędziów Izby Dyscyplinarnej. Złożony wniosek prokurator uzasadnił tym, że przedmiotowa sprawa dotyczy zagadnień wyłącznie prawnych, wyjątkowo specjalistycznych i zawiłych, które z reguły nie występują w praktyce orzeczniczej

polskich sądów. Zdaniem wnioskodawcy do rozstrzygnięcia tej sprawy wymagana jest wiedza w zakresie także orzecznictwa sądów w innych państwach, poczynsz od orzecznictwa Międzynarodowego Trybunału Wojskowego w Norymberdze, a skończywszy na orzeczeniach Międzynarodowego Trybunału w Hadze. Podkreślając zasadność złożonego wniosku, prokurator IPN wskazał, że czyny będące przedmiotem rozpoznania mogą stanowić zbrodnie przeciwko ludzkości, a zagadnienia prawa międzynarodowego obejmują już ustawodawstwo Sojuszniczej Rady Kontroli Niemiec z 1945 r. i sięgają do przepisów tworzonych na tym polu aż w Statucie Rzymskim z 1998 r.

Następnie Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Dyscyplinarnej zarządzeniem z dnia 15 października 2019 r. zmienił ww. zarządzenie z dnia 6 sierpnia 2019 r., i na podstawie art. 77 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym wyznaczył do rozpoznania zażalenia prokuratora w stanie spoczynku J. R. Sąd w składzie trzech sędziów Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, poprzez włączenie w miejsce ławnika Sądu Najwyższego – sędziego Sądu Najwyższego Małgorzaty Bednarek, która to na mocy § 89 ust. 2 *Regulaminu Sądu Najwyższego* objęła funkcję przewodniczącego składu orzekającego w tej sprawie.

1. Legitymacja Sądu Najwyższego do wystąpienia z pytaniem prawnym w niniejszej sprawie.

Legitymacja prawna Sądu Najwyższego do wystąpienia z zagadnieniem prawnym wynika z treści przepisu art. 82 ustawy o Sądzie Najwyższym. Przepis ten stanowi, że jeżeli Sąd Najwyższy, rozpoznając kasację lub inny środek odwoławczy, poweźmie poważne wątpliwości co do wykładni przepisów prawa będących podstawą wydanego rozstrzygnięcia, może odroczyć rozpoznanie sprawy i przedstawić zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia składowi siedmiu sędziów tego sądu. Niewątpliwie zagadnienia prawne przedstawione w sentencji postanowienia wyłoniło się na tle rozpoznawanego środka odwoławczego jakim jest zażalenie na uchwałę z dnia 23 kwietnia 2019 r., sygn. akt PK I SD (...) Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym, które wywiódł prokurator byłej Prokuratury Apelacyjnej w (...) w stanie spoczynku J. R..

Pierwszy warunek formalny został więc spełniony. Pozostaje do rozstrzygnięcia kwestia rozumienia tej część przepisu, która stanowi o wątpliwościach „będących podstawą wydanego rozstrzygnięcia”.

Prawidłowe wyznaczenie składu orzekającego ma istotne znaczenie dla oceny prawidłowości wydania wyroku, uchwały czy postanowienia. W tym kontekście, skład orzekający wyznaczony zarządzeniem prezesa ma prawo badać również zasadność i zgodność z prawem tego zarządzenia, gdyż zarządzenie to jest również rozstrzygnięciem o którym mowa w art. 82 ustawy o Sądzie Najwyższym. Niewątpliwie ma on wpływ na dalsze procedowanie Sądu, także w kwestii przewidzianej w art. 439 k.p.k. bezwzględnej przyczyny odwoławczej, która może być okolicznością dającą podstawy do wznowienia postępowania z urzędu, o którym mowa w treści art. 542 § 3 k.p.k.

2. Uzasadnienie zażądania pierwszego

Na tle rozpoznawanej sprawy powstała poważna wątpliwość co do wykładni prawa, a to czy przepis § 2 art. 77 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, uprawniający Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej do zarządzenia o wyznaczeniu sprawy w składzie trzech sędziów Izby Dyscyplinarnej odnosi się wyłącznie do tych spraw, w których ustawa go nie określa, a zatem takich, które w Izbie Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego są rozpoznawane co do zasady przez jednego sędziego, o czym mowa w art. 77 § 2 *in principio* ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, czy też odnosi się do wszystkich spraw rozpoznawanych w tej Izbie w składach innych niż trzech sędziów tej Izby, gdzie skład sądu określa inna ustawa?

Uzasadniając tak postawione pytanie w pierwszej kolejności należy przedstawić rys historyczny obowiązującego przepisu art. 77 ustawy o Sądzie Najwyższym.

Pierwszy tego typu przepis w ramach przedłożonego Sejmowi RP projektu ustawy o Sądzie Najwyższym pojawił się w poselskim projekcie (druk nr 1727 z dnia 12 lipca 2017r.), który w art. 58 § 2 przewidywał, że „Sąd Najwyższy w Izbie Dyscyplinarnej orzeka na posiedzeniu w składzie jednego sędziego, chyba że Prezes tej Izby zarządzi rozpoznanie sprawy w składzie trzech sędziów”. Na skutek

wniosku Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o ponowne rozpatrzenie ustawy (druk poselski nr 1789) pracę nad omawianym projektem nie zostały ukończone, a Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej wniósł własny projekt ustawy o Sądzie Najwyższym (druk nr 2003 z 26 września 2017r.), który jednak nie zawierał odpowiadającego treści pierwotnie projektowanego art. 58 § 2, a obecnie obowiązującego przepisu art. 77 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym. Przepis art. 77 § 2 pojawił się dopiero na etapie prac legislacyjnych podczas pierwszego czytania projektu – co zostało ujęte w sprawozdaniu Sejmowej Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka Sejmu (druk sejmowy nr 2071).

Analiza treści uzasadnienia poprawki do projektu ustawy o Sądzie Najwyższym nie daje przy tym jakichkolwiek wskazówek co do interpretacji omawianego przepisu, tj. jego zakresu stosowania i zasadności wprowadzenia do treści projektowanej ustawy. Treść uzasadnienia projektu obecnie obowiązującej ustawy o Sądzie Najwyższym nie przewiduje również odrębnego trybu ustalania składów orzeczniczych w sprawach, których przedmiotem jest zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej czy to sędziów, czy to prokuratorów.

Uzasadnienie projektu ustawy o Sądzie Najwyższym dotyczy jedynie – co jest mocno przy tym akcentowane – składu sądu z udziałem ławnika Sądu Najwyższego w sprawach dyscyplinarnych, które to postępowania, co należy podkreślić, są odmienne co do istoty od spraw w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej.

Z tego krótkiego rysu historycznego procesu legislacyjnego dotyczącego obowiązującej ustawy o Sądzie Najwyższym wynika, że brak jest jakichkolwiek wskazówek co do wykładni przepisu art. 77 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym. Zamiarem ustawodawcy było natomiast podkreślenie szczególnej roli w procesie orzeczniczym w Izbie Dyscyplinarnej ławnika SN.

Z uwagi też na krótki okres obowiązywania obecnie obowiązującej ustawy o Sądzie Najwyższym niewiele jest też piśmiennictwa prawniczego w tym zakresie, przy czym zważyć należy, że dotychczasowa praktyka orzecznicza Sądu Najwyższego – Izby Dyscyplinarnej była jednolita i wyłączała możliwość stosowania przepisu art. 77 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym do spraw, w których przedmiotem były zażalenia na uchwały sądów I instancji w przedmiocie

zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziego sądu powszechnego czy też prokuratora.

Przechodząc do analizy treści przepisów obowiązujących w tym zakresie istotnym jest zasygnalizowanie, że pomocne będą w pierwszej kolejności: wykładnia językowa, a gdy ona nie będzie wystarczająca, wykładnia systemowa czy też celowościowa. Przystępując do wykładni językowej omawianego przepisu art. 77 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym, istotnym w jego treści jest stwierdzenie cyt. „w których ustawa nie określa składu”. Z punktu więc widzenia brzmienia przytoczonego przepisu niezbędna jest odpowiedź na pytanie czy przepis ten odnosi się do wszystkich ustaw określonych w art. 27 § 1 pkt 1b ustawy o Sądzie Najwyższym i stosowanych odpowiednio – biorąc pod uwagę szczególne uregulowanie ustaw w przepisie tym wymienionych – przepisów kodeksu postępowania karnego, czy też treść przytoczonego przepisu odnosi się jedynie do ustawy o Sądzie Najwyższym.

Analizując podobne uregulowanie w innych ustawach, gdyby zamiarem ustawodawcy było ograniczenie zakresu znaczeniowego przepisu art. 77 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym do tejże ustawy posłużyłby, się terminem o wiele bardziej precyzyjnym np. „w których niniejsza ustawa”. Tak więc rozwiązania prawnego co do określenia składu sądu można także poszukać w innej, niż ustawa o Sądzie Najwyższym, ustawie. Na gruncie niniejszej sprawy, której przedmiotem jest zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej prokuratora, będzie miała zastosowanie więc ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. (Dz.U.2019.740 j.t) Prawo o prokuraturze i ustawa kodeks postępowania karnego, albowiem postępowania tzw. „immunitetowe” są czynnościami sądu dyscyplinarnego w ramach toczącego się postępowania karnego.

Pierwszym przepisem, który będzie miał znaczenie z punktu widzenia omawianej problematyki będzie przepis art. 145 § 1 pkt 2 ustawy Prawo o prokuraturze, który usytuowany jest w rozdziale „Odpowiedzialność karna, dyscyplinarna i służbowa prokuratorów”. W tym samym rozdziale przywołanej ustawy usytuowany jest też przepis art. 135, w którym uregulowane są przesłanki zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej prokuratora oraz procedura zmierzająca do podjęcia uchwały. Prosta więc wykładnia językowa

proceedzi do wniosku, że przepis art. 145 § 1 pkt 2 ustawy Prawo o prokuraturze będzie miał zastosowanie do postępowania odwoławczego w sprawach w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej prokuratora, a co za tym idzie właściwym składem orzekającym będzie skład 2 sędziów Izby Dyscyplinarnej i 1 ławnika Sądu Najwyższego.

Wywód powyższy – jak to już na wstępie stwierdzono – wskazuje na poważne wątpliwości co do prawidłowości wykładni przepisu art. 77 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym zastosowanej przez Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej w kontekście wskazanym we wniosku Prokuratora Instytutu Pamięci Narodowej. Jak przytoczono w części historycznej niniejszego postanowienia wnioskodawca wskazał na okoliczności szczególnie zawiłe i wagę sprawy, które przewiduje m.in. przepis art. 30 § 2 k.p.k.

Z uwagi na brak uzasadnienia zarządzenia Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej z dnia 15 października 2019 r. – należy je dekodować poprzez pryzmat złożonego, w ramach uprawnień wynikających z treści art. 9 § 1 k.p.k. wniosku prokuratora IPN. Prokurator IPN nie wprost, ale poprzez uzasadnienie wniosku o zmianę składu orzekającego z 2 sędziów Izby Dyscyplinarnej i jednego ławnika na 3 sędziów Izby Dyscyplinarnej wskazał, *de facto* na okoliczności o których mowa w przepisie art. 30 § 2 k.p.k., a które według jego oceny zamykają się w tej części depozycji przepisu art. 77 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym, który – jak można domniemywać z treści omawianego wniosku prokuratora – sprowadza się do stwierdzenia, że ani ustawa prawo o prokuraturze ani ustawa o Sądzie Najwyższym –nie określa składu w przypadku, gdy sprawa jest szczególnie zawiła czy też charakteryzuje się szczególną wagą.

Jeżeliby przyjąć za prawidłową powyższą wykładnię to sytuacja prawna przedstawiałaby się dość nietypowo biorąc pod uwagę całość treści przepisu art. 77 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym, a mianowicie prowadziłby ten sposób rozumienia zakresu znaczeniowego treści tego przepisu do ustalenia, że w sprawach szczególnie zawiłych, czy też z uwagi na ich szczególną wagę, rozpoznawałby co do zasady jeden sędzia Izby Dyscyplinarnej, chyba, że Prezes tej Izby zarządziłby inaczej. Przeczyłaby temu wykładnia celu jakiemu by miała służyć, a więc wzmocnieniu „fachowości” przy rozpoznawaniu tego typu spraw,

który to cel chciał osiągnąć – jak się wydaje - prokurator Instytutu Pamięci Narodowej przywołując te okoliczności, które z jego punktu widzenia, jak również obiektywnie, są istotne przy ocenie zawilości czy też wagi sprawy.

Omawiając to zagadnienie prawne warto zwrócić uwagę na to, że przepis art. 77 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym, gdyby ściśle trzymać się jego wykładni językowej – byłby przepisem, który nadaje pewne uprawnienia Prezesowi Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej, ale z tego uprawnienia tenże Prezes nie mógłby skorzystać. Przepisy bowiem ustaw wymienionych w art. 27 § 1 pkt 1b ustawy o Sądzie Najwyższym, w których to sprawach Izba Dyscyplinarna Sądu Najwyższego jest właściwa albo w pełni regulują składy sądu w każdej sprawie, albo zawarta jest w nich norma nakazująca odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu postępowania karnego, który kompleksowo to zagadnienie reguluje. Zasada więc racjonalnego ustawodawcy doznaje pewnych ograniczeń, albowiem trudno założyć, że ustawodawca tworzy normy, które w praktyce nie będą miały zastosowania w praktyce.

I tu jawi się kolejny problem niekonsekwencji ustawodawcy, albowiem na gruncie chociażby samej ustawy o Sądzie Najwyższym, gdyby przyjąć, iż celem reformy SN było w sposób bezwzględny wprowadzenie do każdego postępowania w przedmiocie odpowiedzialności dyscyplinarnej, jak i w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziego lub prokuratora – czynnika społecznego w osobie ławnika SN (choć rys historyczny przytoczony na wstępie jednak temu przeczy) – odmiennie jednak tę kwestię niż w stosunku do sędziów sądów powszechnych, prokuratorów ustawodawca uregulował w stosunku do sędziów Sądu Najwyższego. I tak w przypadku zażalenia na uchwałę w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sąd II instancji rozpoznaje w składzie 3 sędziów Izby Dyscyplinarnej (art. 78 ustawy o Sądzie Najwyższym), a więc z pominięciem ławnika SN.

Problem ten jest o tyle ważki, gdy się weźmie pod uwagę, że w Wydziale Pierwszym zostały zarejestrowane sprawy zarówno w przedmiocie wniosku prokuratora IPN o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziów SN, które obecnie na skutek złożonych zażaleń zostały przekazane do Wydziału Drugiego Izby Dyscyplinarnej, jak również zostały zarejestrowane sprawy w

podobnym przedmiocie zażaleń na uchwały w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziów sądów powszechnych i prokuratorów. Wszystkie te sprawy w II instancji z uwagi na przedmiot będą z jednej strony zgodnie z przepisem art. 145 § 2 ustawy Prawo o prokuraturze, art. 110 § 2 ustawy prawo o ustroju sądów powszechnych – pomimo jednorodnego przedmiotu zarzutów, stopnia skomplikowania i wagi sprawy (dot. to spraw o sygnaturach : I DO 29/19, I DO 30/19, I DO 41/19, I DO 44/19, I DO 49/19. I do 50/19, I DO 59/19, I DO 60/19. I DO 72/19 które to sprawy też są objęte jednym śledztwem, a w niektórych dochodzi do rozpatrywania spraw sędziów, którym się zarzuca współsprawstwo w jednym czynie) będą rozpatrywane, gdyby przyjąć wykładnie językową odpowiednio w składach 3 sędziów Izby Dyscyplinarnej oraz w składzie 2 sędziów Izby Dyscyplinarnej i jednego ławnika.

Biorąc więc pod uwagę wykładnię celowościową przepisu art. 77 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym w kontekście prawidłowej legislacji i racjonalnego działania ustawodawcy wykładnia dokonana przez Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej w tym układzie procesowym jaki się wytworzył, może mieć swoje umocowanie w przywołanym przepisie.

Mając podniesione wyżej okoliczności Sąd Najwyższy w składzie 3 sędziów Izby Dyscyplinarnej powziął poważne wątpliwości co do wykładni przepisu art. 77 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym w takim zakresie jak to zostało przedstawione w pytaniu 1 pkt I sentencji postanowienia.

3. Uzasadnienie zagadnienia drugiego

Sąd Najwyższy po zapoznaniu się z treścią zarządzenia z dnia 15 października 2019 r. sygn. akt I DO 50/19 Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej o zmianie składu orzekającego, wydane na podstawie art. 77 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym, powziął także wątpliwość, co do momentu czasowego do jakiego ewentualnie Prezes może skorzystać z uprawnienia o wyznaczeniu składu orzekającego w oparciu o przepis art. 77 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym. Art. 80 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym, jak już wspomniano, zawiera jedynie ogólną normę kompetencyjną przyznającą Prezesowi Sądu Najwyższego uprawnienie do przydziału spraw i wyznaczania składu orzekającego. Natomiast art. 77 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym (bliżej nie precyzując w jakich

okolicznościach) przyznaje Prezesowi Sądu Najwyższego kierującemu pracą Izby Dyscyplinarnej prawo do wyznaczania do rozpoznania spraw składu trzech sędziów. Żaden z przepisów ustawy o Sądzie Najwyższym oraz ustaw „korporacyjnych” takich jak: Prawo o prokuraturze, Prawo o adwokaturze, Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawa o radcach prawnych, w części dotyczącej postępowań dyscyplinarnych lub związanych z wyrażeniem zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej prokuratora lub sędziego, nie zawiera przepisów regulujących możliwość i zasady, na jakich może dojść do zmiany już wyznaczonego składu orzekającego.

Jak stanowi art. 10 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym: *„w zakresie nieuregulowanym w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych”*. Sąd zwraca uwagę na to, że ustawa ta zawiera między innymi przepis art. 47b § 1 stanowiący, że: *„zmiana składu sądu może nastąpić tylko w przypadku niemożności rozpoznania sprawy w dotychczasowym składzie albo długotrwałej przeszkody w rozpoznaniu sprawy w dotychczasowym składzie (...)”*. Gdyby przyjąć, że art. 47b §1 Prawa o ustroju sądów powszechnych można **odpowiednio** zastosować do postępowań przez Sądem Najwyższym wtedy należałoby dokonując wykładni art. 80 § 1 w zw. z art. 77 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym uwzględnić także ten przepis. Rezultatem takiej wykładni byłoby przyjęcie, że art. 80 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym (art. 80 § 1 w zw. z art. 77 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym), uprawnia Prezesa Sądu Najwyższego do wyznaczenia, do rozpoznania sprawy, składu orzekającego w liczbie trzech sędziów Sądu Najwyższego, ale nie upoważnia go do zmiany już **uprzednio** wyznaczonego składu orzekającego (tj. składu, który rozpoczął już rozpoznawanie sprawy), gdyż zmiana takiego składu możliwa jest **tylko** w sytuacjach wskazanych w art. 47b § 1 Prawa o ustroju sądów powszechnych, tj. w razie zaistnienia niemożności rozpoznania sprawy w dotychczasowym składzie albo zaistnienia długotrwałej przeszkody w jej rozpoznaniu. *A contrario* z brzmienia art. 47b §1 prawa o ustroju sądów powszechnych można wnioskować, że Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Dyscyplinarnej **od momentu wydania zarządzenia o wyznaczeniu składu orzekającego związany jest jego treścią i nie ma już możliwości zmiany wyznaczonego składu sędziowskiego** w oparciu

o art. 80 § 1 w zw. z art. 77 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym, chyba że zaistnieją szczególne przesłanki o których mowa w art. 47b § 1 prawa o ustroju sądów powszechnych.

Sąd w niniejszym składzie zauważa jednak, że możliwa jest także odmienna interpretacja art. 80 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym w zw. z art. 47b § 1 Prawa o ustroju sądów powszechnych poprzez przyjęcie, iż np. zawłość sprawy może być uznana za okoliczność, która **uniemożliwia** rozpoznanie sprawy przez sąd w składzie pierwotnie wyznaczonym przez Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej (jednego sędziego lub dwóch sędziów i jednego ławnika), a zatem ów Prezes może wydać zarządzenie o **zmianie** uprzednio wydanego zarządzenia o wyznaczeniu składu orzekającego. Pomocnym w wykładni artykułu 47b § 1 prawa o ustroju sądów powszechnych niestety nie będzie uzasadnienie projektu ustawy z dnia 12 lipca 2017 r. o zmianie ustawy prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2017.1452), którą to ustawą wprowadzono do prawa o ustroju sądów powszechnych między innymi art. 47b § 1. Z treści uzasadnienia projektu (druk sejmowy nr 1491, sejm VIII kadencji) wynika jedynie, że: *„projekt ustawy przenosi bowiem na poziom ustawowy reguły i zasady przydziału spraw sędziom oraz wyjątki w tym zakresie, a także zasady zmian składu orzekającego, których doprecyzowanie nastąpi w akcie wykonawczym”* (str. 20 uzasadnienie ww. projektu). Na marginesie Sąd Najwyższy zauważa, że rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U.2019.1141), będące aktem wykonawczym do ustawy prawo o ustroju sądów powszechnych, nie precyzuje zasad zmian składu orzekającego.

Przyjmując jednak, iż art. 47b § 1 Prawa o ustroju sądów powszechnych nie ma zastosowania do postępowań prowadzonych przed Sądem Najwyższym, a normy zawarte w art. 80 § 1 i art. 77 § 2 są normami kompletnymi, wówczas dopuszczalną wydaje się wykładnia art. 80 § 1 w zw. z art. 77 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym według której należy przyjąć, iż Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Dyscyplinarnej ma swobodę w kreowaniu składów orzekających, rozpoznających sprawy pozostające w zakresie kognicji Izby Dyscyplinarnej. Ta swoboda musi jednak mieścić się w granicach wynikających z art. 178 i art. 180

Konstytucji RP gwarantujących niezawisłość sędziego w sprawowaniu jego urzędu oraz nieusuwalność sędziego – rozumianej jako niepozbawianie go możliwości orzekania (por. B. Naleziński. Art. 180. W: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Wolters Kluwer Polska, 2019). Uwzględniając więc przytoczone wcześniej przepisy Konstytucji przy wykładni art. 80 § 1 w zw. z art. 77 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym, wątpliwym wydaje się, aby uprawnione było dokonanie zmiany wcześniej już wyznaczonego składu orzekającego.

Należy zauważyć, że właściwa obsada sądu orzekającego jest realizacją wynikającego z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP oraz z art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy.

W doktrynie kwestia ta przedstawiana jest m.in. w sposób następujący: *„pojęcie sądu właściwego ma charakter autonomiczny i oznacza wymóg takiego ukształtowania procedury sądowej, która jest adekwatna do charakteru materii rozstrzyganej przez sąd”* (Tuleja Piotr. Art. 45. W: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Wolters Kluwer Polska, 2019).

Na powagę problemu właściwej obsady składu orzekającego wskazywał niedawno Sąd Najwyższy w postanowieniu sygn. akt III KO 154/18 z dnia 28 marca 2019 r. (LEX nr 2643256; zob. również w: Kodeks Postępowania Karnego. Komentarz. Tom II. Warszawa 2017, red. Świecki Dariusz, str. 177-183 i cyt. tam orzecznictwo). Z przywołanych powyżej źródeł wynika bezspornie, że właściwa obsada sądu, jest kwestią elementarną dla realizacji prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy, zaś ewentualna wadliwość składu obarcza postępowanie bezwzględną przesłanką odwoławczą wskazaną w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. oraz przesłanką nieważności postępowania wskazaną w art. 379 pkt 4 k.p.c., stanowiącą podstawę do uchylenia takiego orzeczenia.

Sąd Najwyższy w niniejszym składzie stwierdza, że wskazane powyżej wątpliwości związane z wykładnią art. 80 § 1 w powiązaniu z art. 77 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym, który to przepis (art. 77 § 2 ustawy o SN) stanowił podstawę zarządzenia Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej z dnia 15 października 2019 r., mają charakter na tyle poważny, że wymagały

wystąpienia do składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego.

Wskazane powyżej kwestie, dotyczące wykładni przepisów ustawy o Sądzie Najwyższym w związku z innymi ustawami oraz ich wzajemnych relacji wzbudzają w ocenie Sądu wątpliwości, o których mowa w art. 82 ustawy o Sądzie Najwyższym. Powodujące wątpliwość zagadnienie wymaga wyjaśnienia przez siedmiu sędziów Sądu Najwyższego w trybie wskazanym w art. 82 ustawy o Sądzie Najwyższym, zaś takie wątpliwości, winny być dokładnie rozważone i wyjaśnione z uwagi na dotkliwość ewentualnych reperkusji związanych z niewłaściwym stosowaniem przepisów, a także ze względu na szeroko pojęte dobro wymiaru sprawiedliwości. Wyjaśnienie tych kwestii przyczyni się do wyeliminowania rozbieżności interpretacyjnych i wypracowaniu jednolitej wykładni przepisów ustaw, o których mowa w niniejszym zagadnieniu. Waga problemu i stopień skomplikowania przedstawionego zagadnienia prawnego w ocenie sądu wypełniają zatem przesłankę, od której art. 82 ustawy o SN uzależnia możliwość przedstawienia powyższych wątpliwości celem ich rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu w składzie 7 sędziów.